

Trygghetsskapande ljus, trygg stadsplanering 2018-04-11

Marianne Lind

Marianne Lind är landskapsarkitekt och ljusdesigner. Hon har arbetat med många olika projekt, bl.a. ljussättning Rinkebystråket, vilket skett (och sker) genom samverkan i process med polis, civilsamhälle, skola m.m.

Arbete med trygghetsskapande ljussättning handlar mycket om helhet: tänk på att belysa både gata och fasader m.m. Trygghetsskapande ljussättning och sådan som ger överblickbarhet är viktig, att belysa mark via armatur på samma stolpe t.ex. ger stor effekt, liksom att jobba med strålkastare som projicerar ljus på andra sidan gatan också. Lekplatser kan med fördel belysas med hjälp av integrerade armaturer för att de skall smälta in och ge en fin gestaltning.

BJA

Marianne har arbetat med Barnkonsekvensanalyser, bl.a. med ungdomar i Västerholmsskolan i Skärholmen. Det är ett grundläggande arbete för att skapa en förståelse och få ungdomar att känna sig delaktiga i utformandet av sin närmiljö. Barnens teckningar och målningar projicerades bl.a. på gatan. Välkomna också gärna egna initiativ hos de boende om de har idéer av vad som skall belysas, att få vara med att påverka sin närmiljö ger en känsla av att känna sig bekräftad och lyssnad på.

Omgivning, orientering, översikt

Att belysa omgivningarna, alla fasader på en torgbildning t.ex, skapar en rumslig känsla och påverkar tryggheten positivt. Det är också viktigt att de boende skall känna att det är lätt att orientera sig. Därför kan det vara bra med ett belysningsprogram för att få ett helhetsgrepp kring belysningen, t.ex. att belysa broar, skog, fasader för att skapa förståelse för platsen på långt håll. Armaturer och placering av desamma skall vara noga övervägt och de skall hålla året runt i alla klimat. Träd skall inte glömmas bort, att belysa de vackra element som finns i omgivningen lyfter gestaltningen.

Trygg Belysning

På en otrygg plats kan man använda starkare belysning på ett smart sätt för att det inte skall finnas några mörka prång, t.ex. Rinkebystråket, där det även är dubbelteckning överallt. Skårbygränd är en plats som ligger i Rinkeby som Marianne har arbetat med.

Skårbygrändbelysningen handlade om att armaturerna skulle vara snygga och hållbara, med skydd mot möjlig vandalism.

För tillgänglighetens och trygghetens skull är det viktigt att fördela ljuset där det behövs, trappor och gångvägar extra viktiga för att det skall vara tillgängligt för alla och lätt att ta sig fram.

Det *går* att ordna en snygg kabeldragning utanpåliggande om det behövs justeringar i efterhand. Den upplevda tryggheten är viktig, för att de boende skall vilja nyttja platser på kvällen etc. och det blir då extra viktigt att undvika bländande belysning ur ett trygghetsperspektiv. Det går också i efterhand att komplettera för att undvika och avvärja

bländningen och man bör jobba med generellt bländfria armaturer. LED-chip kan ge bländande ljus, skall man välja detta gäller det att gå på frostat glas, prisma, opalt glas etc. Tips till fastighetsägare är att be en ljusdesigner att titta på armaturen i fråga.

Praktiska tips

Marianne går ofta ut med beställaren för att se platsen som skall belysas. Mansängen är ett stort belysningsprogram som Marianne varit delaktig i, ca 1000 bostäder i det beståndet. Ytterligare tips till fastighetsägaren är att *aldrig* köpa armatur som inte setts på provbelysning. Provbelys *alltid*, kolla platsen, håll upp armaturen och lys.

Integrera belysningen i byggnaden från början, lyft detaljer som har estetiskt värde. Detta kan bli snyggt om det planeras för från början. Utnyttja fasaden och planera belysningen där den behövs, t.ex. ovanför dörrar, cykelförråd m.m. Markera dörrar med avskärmat ljus. Använd armaturer med upp- och nedljus, det blir en fin spridning. Utnyttja fasader för att fästa armaturer för att fästa armaturer för gångvägsbelysning. Belys gärna fasader från strålkastare på belysningsstolpar, men ha bländningsrisken i åtanke.

Pollare kan vara komplement som mysbelysning, men vandaliseringsrisken är större på dessa i lagom höjd. Se till att lekplatser i beståndet är upplysta på ett bra sätt. Avbländade armaturer ligger runt 3000 kelvin. Ett varmt ljus betecknas ligga vid 2 700 K och en färgtemperatur som närmar sig 4 000 K anses vara kallt. Blått ljus kan projiceras som ett vattenfall, eller belysning av stenar eller konstverk.

Kreativ ljussättning är ofta uppskattat, låt ungdomar i området måla bilder som projiceras på fasader, t.ex. workshop i skolor som sedan projiceras på en fasad. Delaktighet i skapandet av stadsbilen ger engagerade boende som värnar om sin boendemiljö. Belysning i garage kan göra det till en festlig plats, trots att garage oftast upplevs som otrygga.

Vid nybyggnation kan man planera så att ljuset inifrån en byggnad når omgivningen. Anlita en konstnär för att skapa ett kreativt ljuslandskap, kan jobba även med mindre LED-belysning.

Text: Karin Göransson